

חסר משוגעים אני?

היה מעניין לקרוא מחקר הרבה יותר מעמיק על נושאים אלה. אני מקווה שמישהו עוסק בכך — מישו שבא מן הסתם בבוקר במכונית ממוגזת-אוויר למכונית מחקר ממוגזת-אוויר, אשר בו מתנהלת העבודה בדיוקנות צפופה ובקצב צפוני.

חור לבן במפה

לפני הרבה שנים עמדת באחד הקיבוצים והרציתי על השלום. כשהגיע תור השאלות קם קיבוצניק אחד, איש הפלחה, ושאל שאלה לענייני: "אני לא מכין אתה אומר שצריכים לתת לערבים הרבה מאוד דברים. להחזיר להם את הגדה והרצועה, סיני והגולן. אלה הם דברים ממשיים. אז מה נקבל בתמורה?"

חיפשתי ררך להמחיש את התמורה, שאינה נמדדת בשטח, ולא בכסף ולא בשום דבר ממשי אחר. אמרתי: "תראה, ברגע זה לומדים כחמישים מיליון ילדים ערביים בבתי-ספר, מקאזבלאנקה במערב ועד עומאן במזרח. ככל הכיתות האלה תלויות מפת, ובכל המפות האלה רשום, על גבי השטח של ארצנו, "פלשתיין הכבושה", או שלא רשום דבר. פעם ראיתי מפה שבה הארץ עלמה לא היתה מסומנת כלל. פשוט היה שם מין חור לבן, כמו שהיו רגילים, לפני 200 שנה, לסמן ארצות שלא נחקרו.

כל מה שאנחנו רוצים מהערבים הוא שברכבות חרריהכיתות האלה תהינה תלויות מפות חדשות, שבהן יהיה כתוב "ישראל": כי עד לאותו יום לא נרע שלום, ולא נשיג ביטחון של אמת."

נזכרתי באותה תשובה לפני כמה ימים. כאשר קראתי כי ממשלת-לבנון — זו של אמין אליג'מייל, שעמיה עשינו זה עתה חוזה רישמי ויפה — הורתה לכל בתי-הספר לגנוז ספר מסויים, מפני שהוא כולל מפה שבה רשום שמה של ישראל.

מיכרה בוער

באחת מהדורות-החדשות ברדיו שמעתי ידיעה מזוהה. אישם כאמריקה יש עיירה, שכחתי את שמה, השוכנת מעל למיכרה ישן. באותו מיכרה משתוללת מזה זמן רב שריפה. אדי השריפה מגיעים אל העיירה, ומקשים על הנשימה. הם מריצים סרזחון קשה. רבים מבני-העיירה מדביקים לאפיהם פיסות-כר, כעכרם ברחוב. אחרים התלו לוכשים מסיכות-גאז. וזהו רק ההתחלה. כמה מומחים מנבאים כי כאחד הימים יתמוטט המיכרה, כתוצאה מן השריפה, ואז עלולה העיירה כולה לשקוע באדמה.

כזאת היתה הידיעה. הקריינית עברה לנושא הבא. ואילו אני הוספתי להרהר בה. הרי גורלה של עיירה זו מסמל משהו. אולי את גורל העיירה ששמה ישראל.

מהו המיכרה הנוצר מתחת לרגלינו? מילחמת-הלבנון? מיטטרה-הכיבוש בגדה?

THE CARPETBAGGERS

כל מי שראה את הסרט חלף עם הרוח וזכר את התמונה: האישה המושחת מן הצפון בא יחד עם חברתו המופקרת כדי לבזוז ביהודים בדרום המובס. המצלמה התמקדה לרגע על המיוזרה שבידי האישה. היה זה נרתיק גדול, עשוי מברדזל וזל.

התמונה לא היתה מיקרית. היא באה להמחיש מושג שהפך שם-דבר בהיסטוריה של ארצות-הברית CARPET-BAGGERS. בעלי-נרתיקי-הברדזל.

אחרי החיילים הקרביים באו העריקים הנוזיים. ואחרי העריקים באה חלאת המין האנושי, האורחים החמסנים, התנים והצבועים של המלחמה. היתה זאת תשפוכת הגטאות של הצפון, "אשפה לבנה" בלשון העם. הם עטו כנשרים על הפגור של החברה הדרומית המוכה, גולו, גדולו, רמסו, ריכאו, התעללו, והתעשרו.

בסרט רצה בעל נרתיקי-הברדזל לקנות את טארה, החווה של מישפחת או'הארה הרעבה ככמה דולרים עלובים. סקארלט האלוהית גירשה אותו בשוט. אך במציאות השתלטו אז בעלי נרתיקי-הברדזל על אדמות נרחבות. את הכושים "המשוחררים" הם העבירו בכרך.

עד היום מעורר המושג "בעלי נרתיקי-הברדזל" פלצות בלב האמריקאים, בני הצפון והדרום כאחד. איש אינו מתגאה בפרק אפל זה של ההיסטוריה של עמו. עשוי אנתון רואים את בעלי-נרתיקי-הברדזל שלנו. אנו רואים אותם בטלוויזיה, עומרים בתור כדי לקנות אדמה שנגולה במצעים של טורד

ודיכוי. אנתון רואים אותם בדמות חבורי-שיבה, המכים וקנה עד אובר-ההכרה, המתפרצים לדירות של אורחים סטרייטש, משמידים ומתעללים, כדי להבריח אותם מבתיהם. אנתון רואים אותם בדמות מתנחלים תכולי-עיניים, המסתכלים בלי הגד עפעף במצלמה ומודיעים שהם הולכים להשתכן על אדמה שדודה כדי למצוא "איכות חיים".

זהו הישראלי המכוער, "האשפה הלבנה" שלנו. אין הם לאומנים קנאים, כמתנחלים שבאו לפנייהם והמסלטים את הסרור המכריח את הערבים למכור את אדמת אבותיהם מדורי דורות. אלאה יש מוטיבציה אידיאליסטית כלשהי, מטורפת ובארכאית ככל שתהיה. ואילו בעלי-נרתיקי-הברדזל הם ספסרים מאוסים ברכוש שרוד, יהודי-רגז באיטלטה צברית, ההתגלמות החדשה של שיילוק, אחרי ארבעה דורות של ציונות, שנוצרה לגאול אותנו מן הטיפוס הזה, הוא חוזר אלינו ומתיימר לייצג אותנו, חלאה כחולה-לבנה, תוצרת ישראל.



סקארלט

באופניים, מחיפה לתל-אביב ומתל-אביב ליס-המלח. אני יודע זאת היטב.

אבל יש לתכונה דנית זו הסבר גיאוגרפי ואקלימי פשוט: דנמארק היא כולה ארץ שטוחה לחלוטין. אין בה הרים, וכמעט שאין בה גם גבעות. האקלים הקריר מאפשר רכיבה בלא מאמץ-יתר. אילו היו ההרים צריכים לטפס בגבעות בחום של 30 מעלות, כפי שרכבתי בשעתו לבתי-הספר, היו מוותרים על התענוג.

כאשר שוטטתי כמירשאות קמברידג' ירד גשם דקיק ונעים. כלי הגשם התמידי הזה לא היה קיים הדרש הבריטי, וגם לא האופי הבריטי והתרבות הבריטית.

בארץ יס-תכונת חמה, כמו תוניסיה, מארוקו או מצרים, מגרש החום את האנשים מן הבתים. אחרי יום לוהט, נעים לשבת כערב בחוף. החיים מתנהלים במידה רבה כצוותא, בפרהסיה, בשוק, בבית-הקפה. אך בארץ קרה, כמו כריסטינה או דנמארק, הקור כולא את האנשים בבית. בבית מבעירים אש באה, אוטמים את החלונות, מכסים אותם בוילונות. החיים מתנהלים כחוג

המישפחה, כחכרת קומץ ידידים מובחרים. כך נולד מושג "הפרטיות", ההתחשבות הקיבונית בנכות הפרט לחוג סגור ומנותק משלו. "ביתי הוא מיבצרי", אמר האנגלי, ויש לכך השלכות ללא-ספור על תרבותו וסגנונו.

כאטליה הבחנתי כהדברים ודיקו אך חשובים בין טורינו הצפונית, בעלת הכיכרות המלכותיות, ובין רומא היס-תכונת. האקלים קובע במידה רבה מאוד את קצב החיים. מצריים היא פס ירוק ריק לאורך היאור, בליבו של מידבר. החום האכזרי השורר ברוב ימות השנה לימד את המצרים שאסור להתאמץ יותר מדי, שיש לעשות את הדברים באיטיות. מכאן התכונות המצריות הכולטות — סבלנות אי-קץ, יחס ליברלי מאוד לזמן, השלמה עם הרבה דברים שאי-אפשר לשנותם בלי מאמץ גדול, חוסר-תוקפנות מופלא. בעיני כהרצפון הקר נראות תכונות אלה כעצלנות, כאדישות בלתי-נסבלת, כחוסר-דייקנות, כחוסר-שיאפה להישגיות ולהתקדמות.

ההבדל בין האיטלאם ובין הרת הפרוטסטנטית נובע, בלי ספק לא מעט מנתונים אלה.

פעם הודמנו לי לשוב הביתה משתי נסיעות חטופות באותו השבוע — אחת לגרמניה ואחת למצרים. כאשר חזיתי מגרמניה היה נדמה לי שישארל קרובה מאוד למצריים. כאשר חזיתי ממצריים, היה נדמה לי שישארל דומה מאוד לגרמניה. מבחינת האופי והסיגנון, אנתון ממוקמים אי-שם בין שני קצוות אלה.

מי שבא לגמלה-תעופה כג'ורדון מאירופה, יודע מייד שהוא הגיע אל המיוזרה: מקבלי פני הבאים מתסופפים מחוץ לדלת-היציאה בהמון פרוע, בני-המישפחה מתנשקים בתלהבות וסותמים את המעבר הצר. בעלי-מנוניות לוחמים על הנוסעים בקולליקולות, ואילו מי שבא ממצריים מתרשם מן האפשרות של טלפן מייד למישפחתו, ולסמוך (פחות או יותר) על מועדים של פגישות, וכל מי שבא, משני הכיוונים, מתרשם מחוסר-האדיבות הישראלי, מן העצבנות הישראלית, מן התוקפנות הכללית והמתמדת, מהחוסר המוחלט של התחשבות בזולת. אך גם מחוסר-פורמליות מרענן וממעשיות ברכובה.

יתכן שאחד ההסברים לתכונות אלה טמון בעובדה הפשוטה כי ישראל היא ניסיון להשתלל חברה מערבית, בעלת קצב-חיים שמקומו בארצות-הקור, בארץ בעלת אקלים תת-טרופי. קשה לדרוש מאדם הנוהג במכונית הרומה לתנור, להתנהג באותה אדיבות כמו עמיתו בלונדון, הנוהג באותו יום כמוגזת-אוויר שהוא נמוך יותר מ-15 מעלות. והרגלים עצבניים, המשתלטים על אדם בחדר אגוסט, אינם נעלמים כלא היו בחדר דצמבר.

אם יש הבדלי-אופי בין ישראלים "מערביים" ו"מזרחיים" (נכון יותר לדבר על "צפוניים" ו"דרומיים") הרי הוא נובע במידה רבה מהבדלי-האקלים של ארצות-המוצא, שהשפיעו כמשך מאות בשנים על אורח-חיים וסיגנון, תרבות ומסורת, ואולי גם על תכונות גנטיות. האבטורד הוא בכך שיהודים יס-תכונת נרשמים בארץ-ישראל היס-תכונת לוותר על הרגליהם, ולאמץ לעצמם קצב והרגלים שייבואו מן הביצות הקפואות של פולין, יחד עם הקרפיונים של הגעפילטע פיש. גם זה יוצר מתחים, המתבטאים בתופעות שונות. ואילו יוצאי-הצפון נדרשו להתאים את גופותיהם לאקלים של ארץ אשר גם לדברי בנימין זאב הרצל אינה מתאימה לאנשים אירופיים.

הטלוויזיה הראתה מומחה-נפט אמריקאי, שהחליט לבוא לישראל ולחפש כאן נפט. הוא ידע בדיוק היכן: בצפון הארץ. הוא גילה את האתר בדרך משלו. לא באמצעות המחקר הגיאולוגי, אלא בעזרת התנ"ך.

בספר דברים, בפרק שלפני האחרון בירך משה את שבט אשר: "ברוך מבנים אשר יהי, רצוי אחיו, וטובל בשמן רגלו." מה פירוש? כמובן: בנחלתו של שבט אשר מצוי שמן-האדמה, שהיוונים קראו לו נפט.

על כן בא האיש לארץ, השקיע כאן מיליוני דולרים משל כספו, וקורח וקורח וקורח. הממצא לפי שעה ("נכון לעכשיו", בשפת הארץ) משוגעים יש, נפט אין.

כל זה מוכיר לי את הפסוקים האלה: "ויאמרו עבדי אכיש אליו: הלאו זה רודי, מלך הארץ, הלא לזה יענו במחולות לאמור: היכה שאול באלפיו, ודודי ברכבותיו?"

וישם רודי את הרברים האלה בלבבו, ויירא מאוד מפני אכיש מלך נת.

ויאמרו עבדי אכיש אליו: "הלאו זה רודי, מלך הארץ, הלא לזה יענו במחולות לאמור: היכה שאול באלפיו, ודודי ברכבותיו?"

וישם רודי את הרברים האלה בלבבו, ויירא מאוד מפני אכיש מלך נת.

וישנה את טעמו בעיניהם, ויאמר אכיש אל עבדיו: הנה תראו איש משתגע, למה תביאו אותו אלי?

חסר משוגעים אני, כי הבאתם את זה להשתגע עלי? הזה יבוא אל ביתי?"

אני מציע לחקוק את הפסוקים האלה מעל לכל שררי-הכניסה של מדינת-ישראל, בים, באוויר ובבישה. שמא נהפוך לבית-המשוגעים של העולם.



רודי

אלוהים נגד המיפקד

אני שונא את המיפקד הזה. אני סבור שהוא חודר לתחום הפרט, שהוא מאפשר ניצול-לרעה בידי מנגנונים גלויים וחשובים וסתם סוכנים ובלשים. אני מתנגד לחלק רב מן השאלות הכלולות בו. שהתקוממו הגרמנים, שהתמרדו זה עתה נגד מיפקד רומה, עד שבי-המשפט העליון שם נאלץ לרחותו.

אבל בישראל אין אורחים. יש רק נתונים קולוניאליים, שהחליפו את הנציב הבריטי בנציב עליון יהודי. פעם זה היה אחרת. בני-ישראל לא אהבו מיפקדים. הם לא נאלצו להתקומם, כי היה להם אלוהים שעשה את העבודה בשבילם.

הנה פרק כ"ד בספר שמואל ב': "ויאמר המלך (דוד) אל יואב שר החיל אשר איתו: שוטטא ככל שיכתי ישראל, מרן ועד באר-שבע, ופיקרו את העם, וידעתי את מיספר העם.

...וישוטו בכל הארץ, ויבואו מקצה תישעה חודשים 20 יום ירושלים. ויתן יואב את מיספר מיפקד-העם אל המלך, ותהי ישראל 800 אלף איש-חיל שולף-חרב ואיש-יהודה 500 אלף איש. וירי לב דוד אותן אחריו-כ ספר את העם, ויאמר דוד אל ה': חטאתי מאוד..."

ורכב ה' היה אל גר הנביא, חוזה רודי, לאמר: הלוך ודיברת אל דוד, כה אמר ה': שלוש אנוכי נוטל עליך, בחר-לך, אחת מהם אעשה לך: ...שבוע שנים רעב בארץ, ואם שלוש חודשים נוסך לפני צריך והוא רודך, ואם היות שלוש ימים דבר בארץ.

ויאמר דוד: ...ניפל-הנא ביד ה', כי רבים רחמיו, וכיר אדם אל-אפולה.

ויתן ה' דבר בישראל מהבוקר ועד מועד, וימות מן העם מרן ועד באר-שבע 77 אלף איש."

חוז מכמה רבנים קיבוניים שבקיבוניים, לא קם איש במחנה הרתי נגד המיפקד הנוכחי. היכן אתם, סוחרי אגודת-ישראל? היכן אתם, כוזבי המפד"ל? האם לא תגורו מפני ה' צבאות? האם תמתינו עד שתכה בכם המגיפה?

אופניים בים-המלח

מאז ראשית השנה הודמתי, בשמונה קפיצות קצרצרות לחו"ל כשגירי נודד של ישראל האחרת, לשבע ארצות. ככל אחת מהן לא שהיתי אלא יומיים-שלושה לכל היותר.

בשעות ארוכות של טיסה במטוסים רחוסים היתה לי שהות לחשוב על הרבה דברים. אחד הנושאים שריתקו את מחשבותי שוב ושוב היה השפעה של האקלים על אופי העמים.

מארק טוויין אמר שהכל מתלוננים על מוגזת-אוויר, אך איש אינו עושה דבר בעניין זה. נדמה לי שאיש גם אינו נתן את רעתו די הצורך על אלף ואחת הצורות שבהן משפיע האקלים על התכונות היסודיות של עמו וארצו. דווקא מכיוון שהאקלים נתון ואינו ניתן לשינוי, הוא מתקבל כדבר מובן מאליו, כמו האוויר, והשפעתו על גיבוש התרבות הלאומית והסיגנון הלאומי אינו זוכה לתשומת-הלב הראויה.

דנמארק היא ארץ של רוכבי-אופניים. מדהים לראות במרכז קופנהאגן את אלפי רוכבי-האופניים, בני שני המינים וכל הגילים, הממלאים את הכבישים. יש להם זכות-קדימה על פני נוסעי-המכונית. כמי שעבר בנעוריו את הארץ לאורכה ולרוחבה